

NAPREDNJAK

Pretpлата: na godinu Kr. 5.— Na pò god. Kr. 2.50. Za inozemstvo suviše pošt. trošak.
Pojedini broj u mjestu 6 para vanka 8.
Plativo i tuživo u Šibeniku.

IZLAZI SVAKOG PETKA

Izdavač, vlastnik i tisak „Pučka Tiskara“
Dr. V. Iljadica i drugovi — Šibenik.
Odgovorni urednik: Dr. ČEDOMIL MEDINI.

Pretpлата šalje se administraciji. Pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Oglasi se računaju po 16 para po petit retku; za više puta po pogodbi. Priopćenja i zahvale po 20 para po retku. Plaća se sve unaprijed.

Naše izjašnjenje.

Šibenik, 1. — XII. 1912.

Ima već nekoliko mjeseci — a stalno su naši čitaoci to već opazili — da je naš list otvorio jednu novu posebnu rubriku pod naslovom „Omladinski Glasnik“.

U toj rubrici je naša mladost iznosila svoje zdrave nacionalističke nazore i ona je, obzirom na cjelokupni naš narod hrvatskog, srpskog i slovenačkog imena, odrešito i jasno zastupala misao narodnu, nacionalističku i tumačila njezin velik Moral, korist i opravdanost njezinu te energističku jačinu njezine sadržine.

Naš list kao glasnik hrvatske pučke napredne stranke isticao je i širio zdravu narodnu misao i posvemašnje jedinstvo našeg višimennog i rascjepkanog naroda odmah od svog početka, a način, otvorenost i nebojaznost njegovog istupanja učinile, da je naš list kod nacionalističke ujedinjene omladine, te mlade i nove generacije stekao svu simpatiju, te se je ona odmah iza početka svog djelovanja približila našem listu i s nama se potpuno solidarizirala.

Inteligentna i preduzeta ova nacionalistička mlada generacija našla je eto jakog odziva i potpunog razumijevanja kod našeg uredništva do suglasja tako, da je bilo utvrđeno, da se listu dade i vanjski biljeg, da pripada samo nacionalističkome smjeru i to onog dana, čim list poveća

svoj format. Dotle će list imati rubriku „Omladinski Glasnik“.

Dok se je ovo zadnje odmah učinilo, ono prvo nije moglo biti, a to s razloga, koji su ležali mimo volju uredništva i do danas priječili to povećanje formata.

U nadi, da će zapreka povećanja lista ovih dana prestati, javljamo našim P. N. Gg. čitaocima, kao i svoj srpskohrvatskoj publici, da naš list od današnjeg broja postaje glasnikom hrvatsko-srpske-slovenačke omladine, uopće glasnikom srpskih, hrvatskih i slovenačkih nacionalista.

Kao takovi danas se predstavljamo svoj našoj narodnoj javnosti, moleći ja, da nam posveti svu svoju pažnju i da nas od jednog do drugog mora, od Triglava do Durmitora i Šar-planine pomogne moralno i materijalno, ljubavlju i saradnjom.

Ne bude li list ni ovog puta mogao da izagje u većem formatu, izaći se drugog puta, ali to nas ne će više zaustavljati u našoj odluci, da udarimo svom širinom borbene bojne linije put Velikog Cijfa, što nam ga duša sa čeznućem gleda u još neostvarenom imenu — Narod, Nacija.

Redakcioni odbor.

Tri Albanije.

Na balkanskom poluostrvu, na kome je do pred mjesec dana sjao azijski polumjesec, nalazi se Albanija, o kojoj je danas toliko govora u novinskim stupcima kao i u diplomatskim natezanjima, doskocima i potama. Po geografiji postoji jedna sama Albanija, ali mi promatrajući razvoj događaja i prilika u ovo posljednje doba, vidimo na ovom istom balkanskom poluostrvu tri Albanije! Trebalo bi imati Gandolinovo pero i Abukazenov bič, pak da se narugaš svoj onoj diplomatskoj mudroliji, a u isto doba da išibaš onu austrijsku bez srca i pravice, koja danas kao za inat i ljubav drugim većim ciljevima famoznog „Dranga“ stvara na ovom istom balkanskom poluostrvu još dvije Albanije. Ne možemo pisati ono, što baš mislimo, iz straha pred argusovskim očima i modrom olovkom državnog cenzora, kojine da ni da išta rečeš, što nije u skladu sa današnjim danima čudnog nekog strahovanja i duševnog robovanja.

I jedna, ova Albanija, za koju nije vrijedno trošiti ni papir ni crnilo, međunarodni je položaj silno zamutit, te prijeti velikim krvoprolićem, kakova valjda ne pamti povjest. Pak nije radi čitave Albanije, već radi jedne luke, koju Srbi žele, a u historiji je njihova bila. Ključ evropskog mira leži u rukama austrijskih vlastodržaca, ali ovi kao da ne uvigaju opasnost svjetskog ravnovesja, koje leži u njihovim zagonetnim teorijama o pitanju Albanije. Načelo „Balkan balkanskim narodima“ prihvatile su sve velevlasti, sav je svijet jednakog mišljenja, pa jednom kad se turko trulo carstvo ima da dokrajči, neka ga porazdijele megju sobom oni, koji su ga krvavo zaslužili. Albanija smještena je na tom balkanskom poluostrvu, pa logično tome i ona, kao jedna čest nekadašnje turske imperije, postaje plijenom saveznika balkanskih, koji imaju potpuno pravo svaki na svoj dio.

Ova Albanija, kroz koju baš sada pobjedonosno

stupa srpska i crnogorska vojska, nastavana je različnim plemenima, bez kulture, i svega onoga čime mogu da se stave uz bok ostalim narodima prosvjetljene Europe. Dosta je samo naglasiti to, da je taj dio balkanskog poluostrva stajao toliko vijekova pod turskim carstvom, a da se odmah uoči istinitost gornje nase tvrduje, da je u toj zemlji kraljevala duševna tmina, neznanje, a došljedno tome, da je taj narod, porazdjeljen na plemena, bez ikakvih većih ideala, nacionalnog osjećanja i rodoljubnog čuvstvovanja.

I za ovu Albaniju, u kojoj nije nikad bilo reda ni tračka prosvjete, za ovu Albaniju pucaju diplomatske austrijske glave od pustog logičkog vrludanja i mentalnih sukoba tirajući se iskrom, koja je kadra da plane i zahvati plamenom čitavu Evropu, te bezbrojne narode dovede u krvavi sukob.

Za ovu Albaniju austrijski diplomati traže autonomiju, dok u vlastitoj kući, na istom tom balkanskom poluostrvu stvaraju iz kulturnih zemalja i svjesnog naroda dvije nove Albanije, oduzimajući im ono, što „turskoj“ Albaniji daju — autonomiju.

U današnjoj Albaniji, izgleda, ima više slobode no u kojem drug m kraju. Arbanaski prvaci imaju smjelosti da se čak sasanu i na skupštini proglaše Albaniju autonomnom. Komodno zar ne? I to se dogagja u onoj Albaniji, u kojoj je Austrija sasula milijune u agitacione svrhe i u kojoj se osjeća jak utjecaj austrijske izvanjske politike.

U drugoj Albaniji, naime u Hrvatskoj na takova šta tek lugjak ili kakav utopista može da pomisli. Hrvatska današnja nije ništa drugo već jedno stoput pogoršano izdanje „turske“ Albanije, pa će pred ovom potonjom mora da se zastidi. I gle ironije sudbine! Jugoslavenskoj hrvatskoj Albaniji oduzimlje se ustav i tlačni otporna snaga narodna u istom onom času, kad se turskoj Albaniji daje sloboda, kad ju se proglašuje autonomnom.

Hrvatska danas slič velikoj usmrgjenoj bari, u kojoj se legu najotrovniji bakterii pužavosti, štreberstva, kukavičluka i tiranije. Ljuti despotički knut zviždi suho u gvozdenoj ruci jednog čovjeka, inače krvnika Hrvatske. Strah je zašao u kosti svim ljudima, ljudski se ponos bacio pod noge, pljuje se neobičnim cinizmom, na pravdu i pravo; iz močvare se dižu guste smrdljive pare, zakriljuju sunce, a u tom gnjiležu, u tom trulom kraju, nad kojim se širi otrovava zelena voda, ljudi žive i dave se, kriču i proklinju, ali pomoći ni otkuda.

Hrvatska je danas kao mrtva, jer Diogenesovom svijetom u sred bijela dana ne bi i ne možeš da nagješ čovjeka, junaka, lugjaka što li, koji bi zagazio u taj smrad i jednim snažnim zamahom uzljuljao usmrgjenu zelenu vodu.

Sloboda štampe, pravo sastajanja, lična sloboda, slobodna misao, krikovanje javnih radnika, sve su to u Hrvatskoj nepoznate oline i u tome je Hrvatska daleko zaostala za turskom Albanijom. A što bi pak istom onda u Hrvatskoj bilo, da su se duhovi revolucionirali kao n. p. ono pred godinā u Albaniji? Valjda bi bilo više vješala no telegrafskih stupova, jer takova šta u nas i u Hrvatskoj vlastodršci gledaju kroz veleizdajnički mikroskop.

I na sve proteste, na sve žalbe, na sve pritužbe, bečki se gazde ni ne miču, cijeneći da Hrvatska bez sloboda može lako da se progje, kad na banskoj stolici sjedi omraženi Čuvaj, koga su bečki vodeći krugovi u bečkim novinama toliko puta odgurnili pa sada opet podigli a sve kao za ruganje, onoj jadnoj zemlji, koja i danas može da se ponosi svojom tradicionalnom lojalnošću.

Nijesu dosta dvije Albanije. U ime boga trojedinoga nek je i treća Albanija i to haš — Dalmacija. Ako časkom proletimo čudnom historijom Dalmacije kroz ovo zadnjih stotinu godina; sistem izglađnjivanja, vladnu nebrigu oko ekonomskog pridignuća, posvemašnju zapuštenost u primorskim a da i ne govorimo o zagorskim krajevima, gladno učiteljstvo, epidemično iseljivanje, uništenje vinograda, vinski klauzolu i trista drugih jada, koji biju od zemanā Dalmaciju, onda se može punim pravom ustvrditi da ona u mnogome zaostaje za turskom Albanijom. Nije to sve, što našu Dalmaciju čini sličnom a da ne rečemo identičnom Albaniji. Povrjeda autonomije, i svih zadnjih dana protuzakonsko raspuštanje općina, vanredni sistem policijski, kojemu žrtvom padose mnogi i mnogi, a sve za to, jer ne mogosmo u svoj Dalmaciji ostati pasivni a da se skupa s našom braćom ne porađujemo njenim pobjedama, — sve to čini Dalmaciju trećom Albanijom na balkanskom poluostrvu.

Čovjek nikako ne može da se snagje ovo zadnjih dana u trećoj Albaniji naime Dalmaciji. Nebrojeno je policijski aparat u vječitom gibanju i nipošto nijesi sjeguran da ćeš, iza kako si stupio na ulicu, kući se povratiti. Čitavi rojevi detektiva vuku se Dalmacijom; čitavi transporti oružnika šalju se iz jednog kraja na drugi. I dok se čitav svijet u čulu pita: čemu sve to? zašto nama brani suosjećaj veselja s našom braćom? — dotle se izdižu komesarski i detektivski nosovi i vrebaju ma i na najneviniju riječ.

Turska Albanija, mislimo, i ako u ratno doba, postegjena je svakako od ovakih smicalica, koje nikako ne mogu da urode dobrim plodom. Radi jedne same Albanije Austrija je ovih dana razbijala glavu i natezala se do rasprsnuća. Čemu onda stvarati još druge dvije, kad je i jedna dostatna a da diplomatske strune na evropskom koncertu od natezanja ne popucaju?!!

Jugoslavenski nacionalista.

SE NE VRAĆAJU. - POŠILJKE NEPLA- NE PRIMAJU SE. - - E RAČUNAJU 16 PA- ETIT RETKU, A ZA TA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. - - -

INAJSTIĆ.

Iljadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, in; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktiv- aj radi mnogih ajživahniji, naju- je, duguje svoj

visiti, ako mogi alno čuvstvo, naći alijani bili psiho- samo prema svom nego najvećma evo to je baza a.

ma logično izviru, gi tijekovi unu- ike. Nacionaliste iferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da je pred nekoliko astellini objeloda- lia“ nekoliko čla- rugi irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva oslobodimo ote znanja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kon- aa, nije nikad za- itanja i probleme je razlika izmegju e bave ovim pro- cijonalista), samo jene stranke kon- života cilj samoj ivlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. iti preslice s konča- u vretenicu izdupsti rno olova, da zvuči aricu ili dragu kojoj e vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ma. Ta drvena obuća a starcu: žuljala je ar onda načini šljaku buvene; u toj prvoj rirode momče je po- kazalo svoje instiktivno osjećanje forme i svoju prirogjenu umjetničku inteligenciju. Za- tim je radio bana Jelačića, Antu Starčevića, Štrosmajera i Račkoga izrezujući ih u drvetu; poslije i Raspeće, najprije u drvetu, zatim u kamenu. Pukne glas o malom čudotvorcu čak i doli u gradu; jednom izigje u zadarskom „Na- rodnom Listu“ bilješka o darovitom pastiru, a načelnik njegove općine poticao je vige-

čan knezu Milošu Obrenoviću svojom fiziog- nomijom, lukavim i pametnim pogledom na- ročito, i majka, milostiva naša žena, koja mnogo proživi malo govoreći i mnogo voli, malo milujući, idući po svijetu za kruhom; osim duša u sebi nemajući više ništa, dobiše, jednog blagoslovljenog dana 1883. u Vrpolju u Slavoniji sina, s kojim se, dok mu je još bila prva godina, povratitše u svoj zavičaj, Ota- vice, kraj Drniša, negdje na dodiru Dalma-

izrezivao svojim „kusturicama“ i „skljocama“ preslice i tikvice, darove prijateljima i uku- ćanima. Usavršio se, sam od sebe, u tim dekorativnim stvarcima, i postao čuven, u svome selu. Bio je zimi kod kuće, ljeti kod stada. Naučio je čitati — sam od sebe, a nije išao u školu, nego je savnjavao riječi i slova u Vukovoj Pjesmarici sa onim stihovi- vima, što ih znagjaše na izust! Njih je učio od guslara i pjevača, u dugim zimskim no-

Meštovića, cijeli jedan narod kroz jednog čovjeka, i bol istorije srpske htio je da bude izražen čudnom ličnošću, moćnom, dubokom, u kojoj je mistični uzao svih duša i tjelesa narodnih, svih živih, svih koji su živili, jednom ličnošću herojskom, koja se ragja samo u blagoslovljenim i rijetkim časovima, u kojoj ima božanstvenog daha tvoračkog: Nesvijesti Stvoriteljice. Ali tada, u dobu djetinstva Iva- novog, kad se, osim Bogom u sebi, nije ni-

kazalo svoje instiktivno osjećanje forme i svoju prirogjenu umjetničku inteligenciju. Za- tim je radio bana Jelačića, Antu Starčevića, Štrosmajera i Račkoga izrezujući ih u drvetu; poslije i Raspeće, najprije u drvetu, zatim u kamenu.

Pukne glas o malom čudotvorcu čak i doli u gradu; jednom izigje u zadarskom „Na- rodnom Listu“ bilješka o darovitom pastiru, a načelnik njegove općine poticao je vige-

Rad nacionalističke omladine za Naciju.

Često se čuje prosti prigovor, da smo mi maleni i na propast osugjeni narod. Onaj, koji poznaje veličinu duše narodne, ono tipično, rasno i snažno u nama i koji zna, da se u toj još neotkritoj i neocijenjenoj duši krije more neizbrojnih duševnih vrijednosti i ljepota, taj će to nazvati brbljavim buncanjem djeteta. Sva naša naklapanja o našoj rasnoj veličini i boljoj budućnosti nije ni sjena prema onome, što će historija pisati. Jedan pogled u prošlost, jedan u sadašnjost, drugi u snagu i produktivnost duše naroda, — kazat će nam to mnogo. Onaj maleni, rascijepkani narod, koji nastava zemlje, gdje je prošlo avarsko, humsko, tatarsko i tursko kopito, oduvao je svoju individualnost, dok drugi narodi netragom izginuše. U srednjem ga vijeku nije uništila sila turska, harači ni mletačko gospodarenje. Turski je element apsorbovao, jer je poprimio njegove običaje. Sada se, gnjavljen od Nijemaca i Madžara, te politički i gospodarski izrabljiv, drži u svojoj defanzivi, a mjestimice je ofanzivan. U Dalmaciji, koja otrag samih 50 godina bijaše u rukama Talijanaca, šaka inteligenata pokrenu narodnu borbu i u dvadeset godina ote im sve pozicije u zemlji tako, da su sada postali neznatno impotentni.

A što da kažem o nutrjoj elementarnoj snazi naroda našega? Narodna je pjesma najbolje ilustrira. U njoj naš narod sa filozofskom resignacijom, hladnoćom historičara i optimizmom zdrava života prelazi preko sudbinā i dogagajā plaćući kō dijete i ne plaćući, kao čovjek, ponosan i osetljiv kao hajduk, praštajući kao žena, ljubeći ko majka, pijući vino i uz pjesmu izrazujući osjećaje svoje, barbar po običajima i znanju, po kulturi srca velik, talentirani stvaralac pjesama, napjeva, rezbarija, veziva i raznolikih nošnja, umjetnik osobite veličine. Imamo silu aforističko-umjetničkih i filozofskih poslovice, kojima nema para.

Nema svog Ezopa, ali priče njegove ne zaostaju za Ezopovim. Što da kažem o narodu, koji daje auktore „Smail-age“ i „Gorskog Vjenca“ nacionalno zamašitih, tipičnih djela od monumentalno historičke vrijednosti, klasičkih i neprispodobivih jezikom i obradom; koji daje Preradovića, resigniranog pesimistu pjesnika-filozofa, koji izrazi rasnu sposobnost raznolikosti osjećanja; koji ima Meštrovića, hrvatskog Fidiju, kipara grotesknh monstuma, pjesnika nacionalnih heroja? O narodu, koji stvori trgovački diplomatsko-uglagljeni dubrovački duh, koji imagjaše republiku najbogatiju i najkulturniju, koja se držaše deset vijekova i koja je cvala i širila se bez ratova?

Ovaj je narod znao apsorbovati sve odlike latinskog duha, a da pri tome nije izrazio svoga izgubio, već je prkladnim stapljanjem latinskoga i slavenskoga duha dao historičara Nodila i književnike Vojnoviće. On je svoj vojnički talenat dokumentovao hajduštvom, uskoštvom, Trenkovim pandurima, vjekovnom borbom sa premoćnim Islamom, a dao je Nikolu i Petra Zrinjkoga, Krsta Frankopana, naivnog Jelačića i Crnoga Gjorgja Oslodićca. Samo dva naroda dadoše potencirani narodni tip: grčki narod i srpskohrvatski, Ahila i Kraljevića Marka. Ova se dva narodna heroja svojim historičkim sadržajem i značenjem potpuno podudaraju. I ako mi nemamo Ilijade i Odiseje, ipak svi fragmenti i škeice sačinjavaju jednu jedinstvenu cjelinu, a da ona jedinstvenom i formom bude, trebaše nam gesta tajanstvenog Homera.

Još jedan sporedni momenat. Grei življahu kao i mi separatistički i u plemenskim antagonizmima. Jednom ih prema vami složi Maraton kao Jugoslavene Kosovo.

Ovakav narod, koji u malo vremena znatno pokroči u kuturi i napretku i koji je počeo davati ljudi svjetskoga glasa, ne smije izginuti kulturi ni čovječanstvu. Mlade sile, što niču iz ovoga dječičanskoga naroda, treba da ga pomiluju i napred vode. Zadaća je omladine, da na nacionalnoj kulturi i književnosti zgodnom selekcijom izmiegju ove i ljudske kulture, stvori novu nišu narodnu kulturu. Da svako njezine djelo primi impulsa iz kulture, znanja i iskustva historičkog i životnog, nek u politici pazi, da cijelokupni njezin rad budu komponente, koje će napraviti jednu rezultantu, narodni ideal: Slobodu, da ga drži budna na okupu i solidarna, da prema vami bude jak i jedinstven, a prema unutra jednakih osjećaja i aspiracija. Omladina treba da vjeruje u

snagu svoju i svoje rase, da s nadom u pobjedu stupa u borbu i život, da uvijek ostaje došljedna narodnom idealu, da za nj radi i da se žrtvuje za njega: treba, da goji nacionalnu vjeru i nacionalni Karakter.

Rad i dužnosti omladine su veliki. Ona treba, da naš narod i čovjeka našeg učini svijesnim prava i dostojanstva čovjeka, da ga oslobodi političkog i duševnog ropstva, da ovaj deset vijekova nesvijesni i neplodni život zamijeni svijesnim, plodnim i snažnim životom, da uzmagne primitivnom elementarnom, barbarskom gestom legendarnog Marka stresti sa sebe sve pijavice i krvopijice te svojom rasnom kulturom primijeti harmonizaciju ljudskih kultura, koje su oličene državnom samostalnošću, koje mi nemamo i do koje mi moramo doći, da bi prije svega bili kulturni.

Mato Vučetić.

Scipio Sighele:

Što je i što hoće nacionalizam.

(Nastavak.)

Kad smo tako očistili teren od praznovjernog i formalnog pitanja, možemo nastaviti da ispitivamo, što je u istinu nacionalizam, osim što je onaj patriotizam, što nam je bio sentimentalni početak. G. A. Borgese bijaše naložio nacionalistima: Pokažite svoj program!

Preciznog i definitivnog programa još nema, jer nacionalisti nijesu, za svoju sreću, u politici, izborima kandidati (naš kursiv. Op. ur.), koji imaju u pripravi oboćanja, da ih lukavo prospu pred javnošću.

Ima vjerodostojnih ljudi, koji slobodno kažu ono, što čute i ono što misle, kako da se ojača naš militarni politički život. A njihova čuvstva i njihove ideje, ako još nijesu utiskane u člancima kakvog programa i nijesu se službeno organizovale u jednu stranku, bile su se razvile po cijeloj širokoj javnosti, da je i sam Borgese — koji se za stalno ne bavi stvarima, što to ne zaslužuju, — više puta svratio na to svoju pažnju i u zadnje doba posvetio članak, koji je ispunio tri stupca.

Pobijaju nas, dakle postojimo.

Ali postojimo, kaže G. A. Borgese . . . za nesreću Italije i na nesreću svega svijeta, jer smo „zapreka, postavljena na putu, koji vodi duševnom odgoju“. Ukor je tragican, a mi ćemo pokušati, da se čedno obranimo od ove preteške osude. Giulio de Fenzi, ponovno uzevši i razvijajući ideju, koju sam razvio otrag deset godina, konstatiraše, da Talijanima fali skupna nacionalna svijest i da ostvarenje ove svijesti mora biti prvi cilj nacionalizma. „Nacionalna nauka — navagjam njegove riječi — skupljena radi potrebe, da se daje napokon i u Italiji svakomu individuu stalan i tačan pojam, koji zapovijeda njegovom dužnošću prema Naciji, biva da ga uvjeri, da on nikada ne prestane biti bitnim dijelom, pa i ako je premlen ovog skupnog velikog organizma i da on kao njegov dio ne može nikada ni za sami jedan čas zaboraviti ili ne upoznati svoju individualnu odgovornost. Ideal je dakle nacionalizma, da stvori skupnu nacionalnu dušu, dok danas nemamo nego skupnih regionalnih duša.

Jedan, možda od najvažnijih uzroka, što je Njemačka toliko matkrlila Italiju, je baš u činjenici, da Nijemci posjeduju ovu nacionalnu svijest, taj rasni ponos, koji nije nikako sinonim individualnog ponosa, jer ga uči, da sebe žrtvuje za socijalnu korist biva daje mu onaj osjećaj stega, koji nama fali, a koji je kao za vojske, tako i za pojedine narode prvi i glavni uvjet pobjede.

S. R. (Beograd):

Teški dani.

Ko krvavi gvozdeni obruč sapinje nas morom ova strašna kob i pružajmo ruke na djelo novo! Zaboravimo na sramotne svagje, probudimo volju, Nacija nas zove! Zovu nas patnje pijanog roba od nevolje klete, i uskrisino plamsaj vatre, nek sine bolja Zora . . . . . kriknu i grčevite usne, grčeviti i strašni izraz lica odavahu bol sapetog čovjeka, koji žegja za slobodom.

Ovo je slika Nacije, ovo je bratalna i zvijska orgija sramotne večeri, koja čeka na sjajno porazje. P.vratimo svjetlu život, nek živi sloboda! Složimo ruke, radimo, da bi dočekali dano željene Slobode i janačk. Osveće!

O. ako nam piše, ovako kratko i jasno jedan naš dobri mladi prijatelj, pa zbog osobite karakteristike dajemo na javu.

Antiaustrijske demonstracije u Italiji.

Ankona, koncem novembra.

(Dopis iz Italije).

Putujem po Italiji, pak Vam javljam ove značajne vijesti:

U posljednje vrijeme učestale su po Italiji velike antiaustrijske demonstracije. Jedna od najvećih bila je dne 27./11. 1912. u Messini. Početak bio je u 8 sati jutra a svršetak kasno u noći. Došlo je do velikog sukoba izmiegju demonstranata s jedne te policije i karabinijera s druge strane. Demonstraciju su priredili svi gjaci, počevši od sveučilištaraca pa do učenica pučke škole. Kad su demonstranti doprli do ženske pučke škole, u 8¹/₂ sati jutra, ravnatelj te pučke škole pohvalio je sa vrlo zanosnim riječima demonstrante radi njihovog patriotskog čina, pa povikavši: „Evviva l'Italia, abbasso l'Austria!“ naloži svojim učenicama i podređenim učiteljima i učiteljicama, da se korporativno pridruže demonstrantima. Kad je na „Ponte Americano“ došlo do sukoba izmiegju policije i demonstranata, dotrči jedna kompanija vojnika. Kad su demonstranti opazili vojsku, udariše kričati: „Evviva l'esercito italiano!“ a vojnici odgovoriše: „Abbasso l'Austria!“ Ta da pogjoše demonstranti u luku, gdje je bio usidren jedan parobrod s austroug. zastavom. Demonstranti uzeše najprije bacati kamenje na zastavu, a onda je iščupaše i razderaše. Poslije toga potrčaše prema austro-ug. konsulatu, no tu ne izvršiše svojih nakana, jer je austro-ug. konsulat bio opkoljen sa jednom kompanijom infanterije i sa 150 redara i karabinijera. Nakon mnogih uzaludnih nasrtaja raspršiše se gradom demonstrajući do kasna u noći.

U Veneciji bile su istoga dana jednako velike demonstracije. Razlika je samo ta, da su u Veneciji demonstranti uspjeli provaliti u austro-ugarski konsulat, da su razlupali sva vrata i prozore skidajući austro-ugarski grb, koji su onda raskomadali.

Demonstracije u Veneciji započele su odmah iza podneva, a svršile su noću.

U Anconi su svi srednjoškolci i učenici pučkih škola zaključili dne 29. XI. 1912. u večer, da kroz tri dana, biva uključivo 2. XII. 1912. ne će polaziti škole u znak protesta proti postupanju pruske policije u Beču naprama gjacima talijanske narodnosti. Dne 30. XI. u jutro začese se demonstranti sakupljati na „Piazza Cavour“. U 10 sati krenuše gradom služeći se protuaustrijskim poklicima. O podne dospješe u ulici „Via della Loggia“ u blizinu austro-ugarskoga konsulata. No do njega ne dogjoše, jer ovaj bijaše čvrsto opkoljen od jedne kompanije infanterije, te od policije i karabinijera. Demonstranti su se onda povukli i do u večer kasno demonstrirali gradom dalje. Austro-ug. konsulat ostao je permanentno opkoljen vojništvom. Antiaustr. demonstracije su se tu ponovile u nedjelju i ponedjeljak. Demonstrira se po cijeloj Italiji. Mogorović.

Iz slobodnih krajeva.

Ovdje iznosimo u eksceptu iz pisama, koje dobijamo od naših ljudi iz Amerike, po nekoliko redaka, da svoje čitaoce uvjerimo, kako naši listovi u Americi osobitom ljubavlju i velikim interesom prate naš rad.

Gosp. T. L. Suvaljko, urednik „Sloge“ piše našem glavnom suradniku M. Bartulici: „... Vatre i borbeni duh „Naprednjaka“ kod mene uvijek duboko zasjeca, ali grozim se nad despotičnom i krvničkom rukom onih . . . . . koji ga uvijek redovito ko nijedan list nemilo kijaštre i plijene. Kako moram ostaviti ovo mjesto radi nemogućnosti daljeg izdavanja lista, kad prebrodim zdravo Pacifik, javit ću Vam se iz San Francisca odmah sa jednom dopisnicom. Megjutim javljam Vam na mojem odlasku, da mi se je ovjgešnji au-ug. konsul radi otvorenog i oštrog našeg pisanja

VELIKA ZLATARIJA
GJURO PLANČIĆ
VIŠ STARIGRAD VELALUKA

BOGATO SNABDJEVENA PODRUŽNICA

52-48 - - ŠIBENIK. - - -

PRVA ZAGREBAČKA TVORNICA

poštata iz mjedi i gume
za urede. — Tvorница
email tabla i tablica.

Strojevi za numeriranje i t. d.

Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 45

Petrić Ljubomir - Split

grozio, a htjeli bi da se ni amo ne može slobodno misliti... Ustrajte Vi tamo. Vaše držanje je mu- ževno. Samo tako naprijed i vjerujte u uspjeh naše velike Ideje!... (Auckland — New Zealand).

Iz pismo gosp. S. Ljubivoja Nolića prenosimo: "... Citam velikim zanosom Vaš list u ovim dalekim krajevima. Vaš neustrašivi rad za prosvjetu i duboku nacionalnu svijest našeg rascijepljenog naroda — nas ovamo jako veseli, pa nas to nuka da što agilnije širimo Vaš list. Svaki svijestan Srbohrvat morao bi se pretplatiti na „Naprednjak“. Vaše pisanje otvorit će mu oči i biće jedan od svijesnih i oduševljenih nacionalista. Nama je da potpomagamo taj list, a Vama da ustrajete nepokolebivo na tom teškom putu, koji jedini vodi zlatnoj Slobodi! Rušite staro i krležavo, klerikalizam i mrak! a propovijedajte istinu i moral!..."

Za obranu uapšenih omladinaca u Beču.

Prirodni ushit Jugoslavena u Monarhiji prvotom uspjeha našega naroda u balkanskim ratistima, našlo je odraza i u Beču u gjačkim manifestacijama. Žrtve nijesu izostale; više naših akademičara sjedi u bečkim tamnicama. Dužnost je naša rodoljubna, a i humanitarna, da nevinost optužene pomognemo dovoljnom obranom. Zato molimo rodoljube, da što više doprinesu za podmirenje troškova obrane. K tomu naša nacionalistička dužnost prama uapšenima, a osobito prama siromašnijim ne prestaje samom obranom, jer će do nas biti, da im prama snazi olakotimo njihove žrtve, isplaćivanjem eventualnih globa i ostalom mogućom pomoći.

Opaska: Uredništvo našeg lista prima veoma rado dobrovoljne doprinose za gornju rodoljubnu svihu.

Dopisi.

Makarska.

Do'je bečki Turci! Danas se je ovdje sastalo opć. vijeće. Odmah u početku na predlog prisjednika D.ra Vrankovića odobrena je potpora od Kr. 1000 za Crv. K. Balk. savez. Udijeljena je i potpora za Jukićevu majku, te se je prosvjedovalo radi raspuštenih općina.

Svim silama nastojalo se je sa strane poglavarstva, da se nagje u vijeću nekoliko bečkih Turaka. I zbilja eto ih: Marko iz Velobra, Marko iz grada sa malašnim Matom Simićem, činovnikom Mastrovićem i blagajnikom. To je dična, austrijska garda u našem vijeću.

Sad ste vidili kako pravi rodoljubi u vijeću misle, te vam sad ne ostaje drugo već ostavite mjesta drugim ljudima raditi za narodnu stvar.

Trogir.

Primismo od jedne ženske jugosiavenske demokratkinje:

Dok po našoj domovini slavi pobjedu visoka svijest ovdje mrak hvata ovo jedno mjesto. Dok se Šibenik i Spljet bore za značaj i svoja prava, u mom zavičaju preko volje naroda vlada duh ordena i streberstva, diploma i dekoracija. Ovih je dana bio ovdje poglavar Silvasz i u prisutnosti mam luka (opć. vijeća) zatakao je orden krune trećeg reda našem Cuvaju za zasluge! Istodobno udaralo je po glazbe (njihovi plaćenici) carevku po zapovjedi (kako je to žalosno bilo čuti u ovim danima!), a plokata je bila puna svijeta, no niko nije skinuo kapu nego su sami redari po

vojničku pozdravili. Izišao je Cuvaj, ali nijednog potlika. Sve mrtvo, Ogledavao se je hoće li mu ko pružiti ruku. I sami njegovi prisjednici pobje- goše. Dok druge općine podižu proteste protiv ugnjetavanja, u našoj se općini slavi sramotno odlikovanje. U sjednici vijeća i ako je htio jedan vijećnik da nešto predloži u interesu naše stvari, oni su ga po cuvajevsku izigrali. Drugi put javi ću potanje. Madirazza ostaje Cuvaj, a marijonete ostaju marijonete. Pozdrav ndruženoj braći! Na- pred k Jugoslaviji!

Tijesno.

Natrag dvije godine nekoliko mještana sa vrlim — Dr. Mazzurom pokrenuše akciju, da organiziraju seljake. Znojem stičet novac, a taj popi od vas traže za harač. Sramota. Potrebna je organizacija naša, da tim krvopijama suprotstavimo naš prosvjed. To je naša velika dužnost. Daleko od popova, jer oni nijesu našljednici Kristovi; oni harače i uživaju masne zalogaje. Diljem cijelog svijeta narod se oslobagja, ne trpi ropstvo. Narod nam je u pogibelji. Ovi Turci, njemački tirani nas dave. Organizirajmo se.

Betina.

Presvijetli nije nas pohodio, mimoišao je ovo selo, a nek izbije iz glave, ako misli, da ćemo se prestrašiti njegovih prijetnja. Harać ne damo! Od siromašnog težaka hoće da svaka kuća dađe ba- rilo vina, breme drva i litru ulja. Gdje vam je, biskupe, duša? Redovina bi tako iz cijelog sela bila 5.038.80 Kr. Pošteno smo uvijek plaćali, ali vi ste varali puk i htjeli prekomjerno. Kad nas je ko u Stambulu. P.tajte Papafavu. Evo popovskog morala, puča. Evo ko nam je neprijatelj.

Vijesti iz grada i okolice.

Našim čitaocima.

Na čelu lista donosimo naše izjašnjenje, jer hoćemo da javnosti odmah dademo potpun, zreo pojam o sujeru naših težnja i našeg rada. Ovaj mladi i borbeni, jaki i moralni nacionalistički pokret datira od malo mjeseci, pa kad je začet, označio je i precizirao svoje ideje i svoj program. Iza zbora srpskohrvatske radikalno napredne omladine, koji se je držao početkom septembra ove godine na Rijeci, ovaj pokret zahvatio je duboka korjena i velika razumijevanja u cijeloj Dalmaciji. Naše su ideje označene u programu „Narodnog Ujedinjenja“, čija je do sada samo prva redakcija izašla. To je naš program. Do sada u zadnje doba donijeli smo potaube o našim idejama, a od sada pogotovo naši će čitaoci moći da nas posvema shvate.

Vjenčanje. Gospogjica Evelina Braida i gos- podin Mato Koščina javljaju svoje vjenčanje u Spljetu 1. decembra ove godine.

Tvrtka „A. Šupuk i sin“ da počasti uspomenu pok. Frane Crljenka, položila je u fond „Potrebnih učenika hrvatskih škola“ 6 Kr., na čemu uprava blagodarno zahvaljuje.

Primismo 2. broj „Preporoda“, našeg glasnika kod Slovenaca, koji je bogat sadržajem, a na nj ćemo se osvrnuti u dojučem broju.

Gosp. D.r Jere Anić, uprav. župe u Zlarinu moli nas da ispravimo da nije tamošnje cikovi- narstvo potrošilo za biskupov ovogodišnji pohod 600 kr., već do 100 kr.

Nek govori fakat. Plijene nas, jer velimo, da nam se pisma otvarajući ne šalju pošiljke i pisma. Evo što nam piše jedan naš prijatelj iz Beograda: "... Tek jučer veoma slučajno primih Vaš list. Šaljite i dalje, jer ovgašnji listovi redovno prenose skoro cio „Naprednjak“, no slučaju treba pripisati, ako ga dobijaju. P. slah toliko pisama... no jer nijeste potvrdili primitak, bo,im se da nijeste uopće primili, jer u Zemunu otvaraju sva pisma i cen-

zuriraju...“ Poslamo uredništvu cij. „Crv. Hr- vatske“ u Dubrovniku jedno pismo, a na našu želju da nam odgovore, da li primiše to pismo, dobismo ovaj jednostavan odgovor: „Do sada dok ovo pišemo, ne dobismo od Vas ništa...“ Može li biti jasnije? Iznosimo za danas od bezbroj slu- čajeva samo ova dva, da se čitaoci uvjere u istinitost naših tvrdnja. Hoće li modra olovka i ovo precrtati?

Na počast uspomene pok. F. Ciljenka darovaše u fond „Kola“: Tikulin Ante K. 2; Sunara Krste K. 2; Terzanović Pio K. 5; Marinkovi Niko K. 3; Braća Iljadica K. 4; Damjan Skočić K. 4; Baranović Dane K. 2; Krste Iljadica K. 2; Skupa Kr. 24.

Uprava najtoplije zahvalju je.

Augustin Ujević od dekretiva i žandara uhva- ćen je u Mitrovici i otpraćen u Zagreb.

Novo doba!

Nastala su nova vremena, jer pojava ovakvih do- gagajaja ne može označavati nego samo jedno no- vo doba, oličeno novijim i drugim osobinama. Austrija nas je sjedmila, pa hoće li od ovog združenja, od ovog puta da se prege na realnost, na faktično provagjanje ovakvih zajedničkih koraka na svim linijama i hoće li se intenzivno nastojati da se ova jednodušnost realizuje? Mi strepimo pred pomisli, da bi morali opet krenuti starim putem. Hoćemo zajednicu, ali iskrenu, koja nije stvorena za časovitu potrebu (kako naglašavaju klerikalne „Pučke Novine“), nego jednu duboku i vanredno čestitu slogu, koja će da pospješi ostvarenje naših ideala. Omladina je u zadnje do- ba pokazala i primjerom kako se to može, pa zašto ne bi stari mogli da batale svoje programa- tičke i besmislene borbe, a zato ne bi mogli da se svi ujedine pod jedan barjak?!

Omladina u tome prednjači. To ona želi i pro- vagma, a naši stari, ako zbilja tako misle i iskreno osjećaju za bratsku slogu i za budućnost ove po- tlačene zemlje, — nek ne ostane na samoj formi, ne zadovoljimo se samim zborom u Zadru. Poka- žimo da još nešto više shvaćamo i da još idealni- je osjećamo. Stvorimo integraciju narodnih sila, nek sine zugneno Novo doba!

M. B.

Javna zahvala.

U jednom vanredno teškom slučaju bio sam zadobio na tjelu pogibeljnu ozledu. Prenesen u zemaljsku bolnicu u Šibeniku, liječio me je gos- podin liječnik D.r I. Botteri. Samo njegovoj liječ- ničkoj vještini i vanrednom očinskom zauzimanju imam da zahvalim, što sam već nakon 6 nedjelnog liječenja mogao ozdravljen ostaviti bolnicu. Stoga se čutim primukanim, da gospodinu D.ru Ivanu Botteri ovime ponovno izrazim moju duboko osje- ćanu javnu zahvalu.

Ingr. Emil pl. Hopfgartner inžinir.

Pazi! Pučkoj tiskari u Šibeniku treba za tipografsku struku jedan gjak od 14 godina, koji je svršio pučku školu, a prednost ima onaj, koji je učinio i koji razred realke.

Repeticije daje jedan mladić uz umje- rene cijene — gjacima svih razreda realnog gimnazija. Obratiti se na ovo uredništvo.

Na znanje! Cijena ugljena Monte- Promina za prodaju na malo poskočila je od kr. 3 na kr. 3.20 po 100 kg.

SE NE VRAĆAJU. - POŠILJKE NEPLA- NE PRIMAJU SE. - - E RAČUNAJU 16 PA- ETIT RETKU, A ZA TA PO POGODBI. NJA I ZAHVALE 20 A PO RETKU. - - -

INAJSTIĆ. Iljadica i drugovi

ponos Milanaca ipatičan, kao što ki ponos, ali je ostojan divljenja, in; on je plamen, e, on je moralna čudnovatu aktiv- aj radi mnogih ajživahniji, naju- je, duguje svoj

visiti, ako mogi alno čuvstvo, naći alijani bili psiho- samo prema svom nego najvećma evo to je baza

na logično izviru, gi tijekomv unu- lke. Nacionaliste ferentni naprama politike i nekomu iga kao ispraznim vcima. Sada, a da e pred nekoliko astellini objeloda- lia“ nekoliko čla- rugi irendetizam“, upirao u dužnost, pitanja Podneva oslobodimo ome znanja, a svi znaju, u svojoj veoma knjigama, u kon- na, nije nikad za- itanja i probleme je razlika izmegju e bave ovim pro- acijonalista), samo jene stranke kon- života cilj samoj avlja svrhu nacije n naime hoće — njegovu misao, a

seoske djece s kojom ptica, razuzdan kao šao čas poslan od i sposobnost stvaranja razvijati, učiti zanat, umjetnički izražaj. liti preslice s konča- u vretencu izdupsti zno olova, da zvuči paricu ili dragu kojoj je vježbati se gradeći Bosne, što je stradao kiteći je izragjenom ima. Ta drvena obuča m starcu: žuljala je bar onda načini šljaku obuvene; u toj prvaj prirode momče je po-

kazalo svoje instuktivno osjećanje forme i svoju prirogenu umjetničku inteligenciju. Za- tim je radio bana Jelačića, Antu Starčevića, Štrosmajera i Račkoga izrezujući ih u drvetu; poslije i Raspeće, najprije u drvetu, zatim u kamenu.

Pukne glas o malom čudotvorcu čak i doli u gradu; jednom izigje u zadarskom „Na- rodnom Listu“ bilješka o darovitom pastiru, a načelnik njegove općine poticao je vije-

U domaćoj zagrebačkoj tvornici i iz domaćih sirovina pra- vljeni „Pravi Franck.“ u svakoj je štednoj kući osobito obljubljen. - Bi li tako bilo, da nije najbolji, najsavršeniji Kavin pridoatak nedokučivog ukusa? - Zaštitni znak :Mlinac za kavu. -

Sl. v. cm 154,24 840.

čan knezu Milošu Obrenoviću svojom fiziog- nomijom, lukavim i pametnim pogledom na- ročito, i majka, milostiva naša žena, koja mnogo proživi malo govoreći i mnogo voli, malo milujući, idući po svijetu za kruhom; osim duša u sebi nemajući više ništa, dobiše, jednog blagoslovljenog dana 1883. u Vrpolju u Slavoniji sina, s kojim se, dok mu je još bila prva godina, povratit u svoj zavičaj, Ota- vice, kraj Driša, negdje na dodiru Dalma-

izrezivao svojim „kusturicama“ i „skljocama“ preslice i tikvice, darove prijateljima i uku- ćanima. Usavršio se, sam od sebe, u tim dekorativnim stvarcima, i postao čuven, u svome selu. Bio je zimi kod kuće, ljeti kod stada. Naučio je čitati — sam od sebe, a nije išao u školu, nego je savnjavao riječi i slova u Vukovoj Pjesmarici sa onim stih- ovima, što ih znagjaše na izust! Njih je učio od guslara i pjevača, u dugim zimskim no-

meštovića, cijeli jedan narod kroz jednog čovjeka, i bol istorije srpske htio je da bude izražen čudnom ličnošću, moćnom, dubokom, u kojoj je mistični uzao svih duša i tjelesa narodnih, svih živih, svih koji su živili, jednom ličnošću herojskom, koja se ragja samo u blagoslovljenim i rijetkim časovima, u kojoj ima božanstvenog daha tvoračkog: Nesvijesti Stvoriteljice. Ali tada, u dobu djetinstva Iva- novog, kad se, osim Bogom u sebi, nije ni-

PRVA ZAGREBAČKA TVORNICA

pečata iz mjedi i gume za urede. — Tvornica email-tabla i tablica. Strojevi za numeriranje i t. d. Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 46

Petrić Ljubomir - Split

Lav N. Tolstoj Knjižnica „Naprednjaka“ broj 2.

„ŽIVI TRUP“

drama u šest čina i dvanaest slika. Cijena 60 para (s poštom 70 para).

Može se dobiti kod „PUČKE TISKARE“ D.r V. Iljadica i drugovi — Šibenik.

Izobražen i napredan čovjek mora da pročita ovo krasno djelo velikog ruskog pisca. Knj. „Naprednjaka“ izdala je još: D.r T. G. Masaryk — govor o proračunu 1907, cijena 20 para (s poštom 30 para); br. 4.

PUČKA TISKARA

D. V. Iljadica i drugovi ŠIBENIK

Preporuča se za sve u tiskarsku struku zasjecajuće radnje. Cijene umjerene.

NAJBOLJI ČESKI PROIZVOD

JEFTINE PERINE

1 kg. smeđe dobre, ugladjene po 2 K., bolje po K. 2.40; prve vrsti pola bijele K. 2.80, bijele K. 4; bijele pahuljaste K. 5.40; 1 kg. vrlo fine, bijele kao snijeg, ugladjene od K. 6.40 i K. 8; pahuljica smeđjih od K. 6 i 7; bijele, fine K. 10; najfinije pahuljaste sa prsiju 12 K. Ako se naruči 5 kg. šalje se franko.

Gotove postelje od crvenog, modrog bijelog ili žutog naukinga, jedna peča 180 cm. duga, 120 cm. široka sa dva jastuka svaki 80 cm. dug, 60 cm. širok, napunjena sa novim, smeđim trajnim pahuljastim perinama K. 16, na pola pahuljastih K. 20, pahuljastih K. 24; pojedine peče K. 10, 13, 14 i 16. Jastuka K. 3, 3.50, 4. Peča 200 cm. dugih 140 širokih K. 13, 14.70, 17.80, 21. Jastuka 90 cm. dugih 70 cm. širokih K. 4.50, 5.20, 5.70. Podpeče jakoga gradla 180 cm. dugih, 116 cm. širokih K. 12.80, 14.80.

Šalje se poduzećem počam od K. 12 franko. Izmjene su dozvoljene. — Za neodgovarajuće vraća se novac.

Potpune cijenike besplatno i franko. 7-15

S. BENISCH u Deschenitzu, br. 951 — Češka.

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za zimsku sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene 52-52

NE BOJI SE UTAKMICE.

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cienjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrijeme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cienjenog občinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforte.

Sa veleštovnjem **FRANE CRLJENKO**

18

MARKO MARKOVINA

SPLIT TELEFON 93.

Skladište i zastupstvo Peći i šparherda.

Eternita, Cijevi, dimnjaka i pločica keramike □ Stakala, prostih i ornamentalnih □

Papendeka tankog i debeloga Zahoda porculane i t. d. 52

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

Petar Blasofki & Frano Škoton Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU

poduzimlje svaku vrst gradjevnih radnja i popravaka. Specijalista u gradnji štednjaka (Sparherda) i peći za sobe.

Poduzimlje čvrste radnje u cement beton (Eisenbeton) bez potrebe željeznih greda, sa posebnom kančelarijom za nacрте i trebovnike u kući Pasini put Suda. 38

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralna DUBROVNIK Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

1.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČI 250.000

SMJENJIVAČNI ODJEL PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJESEČNE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PRE- OBLJU NAJKURANJE, IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE

MJENJAČNICA KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTИ GUBITKU ŽRIE- BANJA. REVIZIJA SREĆKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. -----

PRVA ZAGREBAČKA TVORNICA

pečata iz mjedi i gume za urede. — Tvornica email tabla i tablica. Strojevi za numeriranje i t. d. Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 45

Petrić Ljubomir - Split